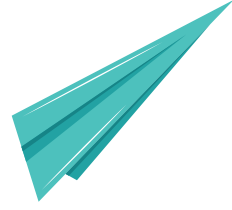
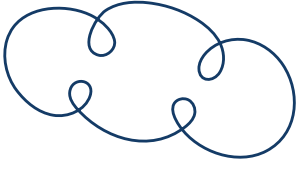

7-12
YAŞ

Üzgün Fikirlerden Özgün Fikirlerle

YARATICI DÜŞÜNME ATÖLYEM

30
Etkinlik

DR. HALİL BOLAT

Dr. Halil BOLAT

Üzgün Fikirlerden Özgün Fikirlere YARATICI DÜŞÜNME ATÖLYEM

ISBN 978-625-8516-85-2

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2026, PEGEM AKADEMI

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayineimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Ocak 2026, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Ali Fatih TÜRKOĞLU
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Sayfa Basım Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
İvedik OSB Matbaacılar Sit. 1514. Cad. No: 23-25
Yenimahalle/ANKARA

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 77079

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	7
Üzgün Fikirlerden Özgün Fikirlere.....	8
Etkinlik 1. Boşluğun Sihirli Kelimeleri.....	15
Etkinlik 2. Mars'taki Dostum.....	17
Etkinlik 3. Başka Ne İçin Kullanırım.....	20
Etkinlik 4. Yeni Araç Gerecim.....	22
Etkinlik 5. Bu Ne Kadar Farklı Bir Hayvan?.....	25
Etkinlik 6. Eğlenceli – Zıpır Sorular.....	27
Etkinlik 7. Son Harfle Başla.....	30
Etkinlik 8. Düşündüren Sorular.....	31
Etkinlik 9. Önce Çizelim Sonra Yazalım.....	34
Etkinlik 10. Zıt Anlamlısı Olmasın!.....	37
Etkinlik 11. Saat Kaç?.....	39
Etkinlik 12. Mahlasım.....	42
Etkinlik 13. Meyve Salatası.....	44
Etkinlik 14. Kelime Türetme.....	46
Etkinlik 15. Halı Deseni.....	48
Etkinlik 16. Yeni Bir Oyuncak Mı?.....	50
Etkinlik 17. Kapak ve Çubuk.....	52
Etkinlik 18. Başka Ne Amaçla Kullanırım?.....	54
Etkinlik 19. Neye Benziyor?.....	56
Etkinlik 20. Derslerin Adı?.....	58
Etkinlik 21. İle Çalışan.....	60
Etkinlik 22. Saklı Kelimeler.....	63
Etkinlik 23. Soğuk Espriler.....	66
Etkinlik 24. Neyi Çağrıştırır?.....	68
Etkinlik 25. Tablo Tamamlama.....	70
Etkinlik 26. Halden Hale Girdi?.....	72
Etkinlik 27. Çözümstatik.....	74
Etkinlik 28. Bir Günde Benden?.....	76
Etkinlik 29. Bir Bilmecen Var Mı?.....	78
Etkinlik 30. Eğlenceli – Zıpır Sorular 2.....	81

ÖN SÖZ

Kitap, 7-12 yaş arasındaki çocukların yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Bu kitapta, yetişkinler için Üzgün Fikirlerden Özgün Fikirler adlı bölüm ve çocuklar için akıcılık, esneklik, özgünlük, ayrıntılandırma başta olmak üzere, analiz, değerlendirme, analogi gibi yaratıcı düşünme becerisinin alt boyutlarını dikkate alan 30 etkinlik bulunmaktadır. Kitaptaki etkinliklerde yaratıcı düşünme becerisi ile birlikte çocukların bireysel veya grup etkinlikleri halinde çalışmalarına, etkinlikleri gerçekleştirirken eğlenmelerine dikkat edilmiştir. Etkinliklerin bir kısmında ülkemizin somut olmayan kültürel miras öğelerinden de yararlanılmıştır. Kitap, öğretmenler tarafından öğrencilere uygulamak amacıyla kullanılacağı gibi öğrencilerin kendilerinin de tek başına gerçekleştireceği etkinliklerden oluşmaktadır.

Etkinliklerle, yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirilmesi amacıyla öğrencilerin;

- * Bir olay veya soruna yönelik özgün, hızlı ve çok sayıda fikirler üretmeleri
- * Olaylara farklı açılardan yaklaşabilmeleri
- * Bir nesneyi farklı amaçlarla kullanabilmeleri
- * Ayrıntılama yoluyla ekleme ve çıkarma yaparak özgün ürünler tasarlayabilmeleri
- * Morfolojik sentez yoluyla özgün tasarımlar gerçekleştirebilmeleri
- * Karar verme becerilerini geliştirebilmeleri
- * Duygularının farkına vararak, bu duyguları farklı yollarla ifade edebilmeleri ve empati becerisi kazanabilmeleri amaçlanmıştır.

Eğlenceli ve yaratıcı fikirler üretilmesine katkı sağlamak dileğiyle...

Dr. Halil BOLAT

Yetişkinler İçin...

ÜZGÜN FİKİRLERDEN ÖZGÜN FİKİRLERE

Kitabın isminde ve bu bölümde geçen “üzgün fikirler” ifadesi dikkatinizi çekti mi? Sizce üzgün fikir olur mu? Aşağıda yer alan hatıramı okuduktan sonra aslında hayatta ne kadar çok üzgün fikir olduğu konusunda bana katılacağınızı düşünüyorum. Ama önce “Özgün” kavramının anlamına bakmak istiyorum. Özgün kelimesi “Yalnız kendine özgü nitelik taşıyan; orijinal ve bir buluş sonucu olan, nitelikleri bakımından benzerlerinden ayrı ve üstün olan (TDK, 2026) olarak tanımlanmaktadır. Kısaca özgün; farklı ve üstün olandır. Peki üzgün fikir nedir?

Ben Kahramanmaraş’ın Afşin ilçesinin Örenli köyünde doğdum. Ben dört yaşındayken ailem Mersin’e taşınmıştı. Her yıl okul kapanınca otobüsle köyümüze gider okul açılınca Mersin’e dönerdik. O dönemde otobüslerde sadece radyo dinlenebiliyordu. Daha sonra ön ve arka kapının üst tarafında tüplü televizyon olan otobüsler çıktı. Şoför hangi filmi veya televizyon kanalını açarsa tüm yolcular o filmi veya kanalı izliyordu. Televizyondan uzak olanlar ya görüntüleri net göremiyordu ya da sesi tam duyamıyordu. O an aklıma bir fikir geldi. Dönüp yanımda oturak kişiye “Aslında her koltuğun arkasında bir televizyon olsa ne güzel olur.” dedim. O da bana “Her koltukta televizyon olursa insanlar nereye oturacak?” şeklinde cevap verdi.

Bu cevap bana mantıklı geldi. Çünkü televizyonun ekranı ile arkasındaki mesafe yaklaşık 50-60 cm’ydi. Ben o fikir üzerine bir daha düşünmedim. Ancak 2000’li yıllarda her koltuğun arkasında televizyon ekranı olan otobüsler çıktı. Benim aklıma gelen fikir başkalarının da aklına gelmişti. Aramızdaki fark, benim o fikrim üzerine düşünmemem diğerlerinin ise o fikre yoğunlaşmasıydı. O kişiler fikirleri üzerinde çalışarak özgün bir ürün ortaya çıkarmışlardı. Ben ise fikrimi bir kenara bırakmıştım. Artık benim fikrim bir kenarda duran üzgün bir fikirdi. Sizlerin de birçok özgün fikri oldu mu? Yada öğrencilerimizin ve çocuklarımızın üzgün fikirlere sahip olmasına neden olduk mu?

Özgünlük, yaratıcı düşünme adı verilen düşünme becerisinin en önemli unsurlarındandır. Çocuklar ve bazı yetişkinler özgün fikir veya özgün ürünler ortaya çıkarmayı zor bir süreç olarak düşünmektedirler. Çünkü özgün olan veya yaratıcılık; daha önce hiç düşünülmemiş bir fikir veya hiç yapılmamış bir ürün olarak algılanmaktadır (Bolat, 2022). Oysa yaratıcılık dünyada var olan bilgilerin veya ürünlerin bir araya getirilmesidir. Yaratıcılık, yaratıcı düşünen kişilerde ortaya çıkar. Bu da tüm insanlarda var olan ve geliştirilebilen bir beceridir (Davashgil, 1994; Michalko, 2022). Peki yaratıcılık nedir? Torrance yaratıcılıkla ilgili önemli çalışmalar yapan bilim insanlarındandır. Torrance’a (1969) göre yaratıcılık için, bir alandaki boşlukları ve sorunları tespit etmek gerekir. Birey bu boşlukları giderebilmek ve sorunları çözebilmek için yeni fikirler ve çözümler üretmelidir. Ürettiği bu fikir ve çözümleri yeniden birleştirerek yeni ilişkiler oluşturmalıdır.

İnsanlar, farkında olarak veya olmayarak günlük yaşamlarında basit düzeyde de olsa yaratıcılıklarını kullanırlar (Kaufman & Beghetto, 2009). Örneğin 10 yaşında ortaokul öğrencisi Yusuf Ozan, evde kahvaltı için annesine yardım etmekteydi. Kahvaltıda somun ekmeğin üzerine peynir ve kuru domates koyuyorlardı. Ancak o gün evde ekmek yoktu. Yusuf Ozan, annesinin yaptığı pankekin üzerine kuru domates, domatesin üzerine de peynir koydu. Yusuf Ozan, o gün evde ekmek olmaması nedeniyle yeni bir yiyecek meydana getirmişti. Siz, çocuklarınız veya öğrencileriniz bu tür fikirler ve ürünler ortaya koyduysanız, yeni bir alfabe oluşturduysanız, kendi aranızda yeni ve farklı bir dil kullanıyorsanız, yeni bir doğa resmi çizdiyseniz, bir şiir yazdıysanız, bilgisayarda yeni bir karakter yarattıysanız yaratıcı düşünmüşsünüz demektir. Bu listeyi olabildiğince çok uzatmak mümkündür.

Yukarıdaki örnekler bir konuda çok çalışmadan veya uzmanlaşmadan ortaya çıkabilen yaratıcılık örnekleri olarak sayılabilir. Bir de belirli çalışmalar sonucunda ortaya çıkan yaratıcılık vardır. Bu yaratıcılığa sahip olanlar, ilgili oldukları alanlarda çok çalışırlar. Bu kişilerin yaratıcılıkları herkes tarafından kabul edilir (Kaufman & Beghetto, 2009). Bu tür yaratıcılığa sahip bireylere Pablo Picasso, Nikola Tesla, Albert Einstein, Aziz Sancar, Oktay Sinanoğlu ve Mimar Sinan örnek olarak gösterilebilir.

Çocuklarımızın veya öğrencilerimizin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmek için neler yapmalıyız? Bunun için öncelikle çocukların kendilerini değerli hissetmeleri ve özgüvene sahip olmaları önem taşır (Bandura, 1997). Kendini değerli hisseden ve özgüvene sahip olan çocuklarda yaratıcı düşünme becerisinin gelişmesi kaçınılmazdır. Çünkü bu çocuklar çevresinde ve dünyada değişim yapabileceklerine yönelik inanca sahip olurlar. Bu durum yaratıcı düşünmeye sevk eder.

Yaratıcı düşünebilmek için bilgi ve deneyimlere ihtiyaç duyulur. Bilgi birikimi okumakla ve araştırmakla gerçekleşir. Okuyan ve araştıran bireyler geçmişe ait bilgileri öğrenir, kendisini ve çevresini daha iyi anlar (Batur ve Bek, 2010). Böylece olaylara ve sorunlara farklı açılardan bakabilmeyi öğrenir. Bu da hayal dünyalarını zenginleştirir. Hayal dünyasının zenginleşmesi yaratıcı düşünmeyi geliştirir. Yaratıcı düşünmenin diğer bireylere göre daha hızlı olmasını sağlar (Salur, 2024). Hayaller büyük başarıların temelini oluşturur. Büyük başarılar elde etmiş bireylerin başarılarında, kurdukları hayaller etkili olmuştur.

Yaratıcı düşünen bireylerin önemli özelliklerinden biri, sorunlara diğer insanlardan farklı yaklaşmaktır. Bunun için kişinin çevresinde yaşanan bireysel ve toplumsal sorunları fark etmesi gerekmektedir. Sorunları fark eden çocuklar ve öğrenciler, sorunun ne olduğunu anlar ve soruna farklı ve özgün çözümler üretir (Aktamış ve Ergin, 2007). Böylece yaratıcı düşünme becerisini kullanmış olurlar. Çünkü onlar, sorunlara çözüm bulma sürecinde yeni ve farklı fikirleri keşfetmişlerdir. Bu keşif onların farklılıklarını ortaya koyacaktır.

Yaratıcı düşünmeyi etkileyen faktörlerden biri de meraktır. Ülkemizde merak, çoğu zaman insanlar için olumsuz anlamda kullanılmaktadır. Bazen “Bu çocuk ne kadar meraklı? Ne var, biraz merak etmesen?” gibi soru ve söylemlerle karşılaşırız. Merak her ne kadar olumsuz bir duygu gibi gösterilse de merakın yaratıcı düşünme üzerindeki etkisi göz ardı edilmemelidir. Çünkü merak neden ve nasıl sorularının sorulmasını bu sorulara cevap aranmasını sağlar.

Einstein'ın "Benim özel bir yeteneğim yok. Yalnızca tutkulu bir meraklıyım." sözü merakın önemini ortaya koymak için yeterli olabilir.

Belki de siz bu cümleleri okurken çocuklarınız veya öğrencileriniz "Farklı fikirler ortaya koyduğumda arkadaşlarım benimle dalga geçiyor?" ya da büyüklerim bana "Sen ne anlarsın, küçücük çocuksun diyorlar!" diye düşünüyorlardır. Bazı çocuklar ve yetişkinler farklı fikirlere sahip bireylere gülebilir, dalga geçebilir veya kızabilirler. Bu onların fikirlerinin işe yaramadığını göstermez. Aksine çoğunluktan farklı düşündüklerini ve önemli fikirlere sahip olduklarını ortaya koyar. Burada sizin şu soruyu sormanızı istiyorum. "Ben bu hataları yapıyor muyum veya yapanlara gerekli tepkiyi gösteriyor muyum?" Yetişkin olarak bu hataların önüne geçmek, çocuklarımıza ve öğrencilerimize bu tutum ve davranışları sergileyenleri dikkate almamaları gerektiği mesajını verebilir. Ayrıca çocuklarımıza veya öğrencilerimize farklı, özgün fikirler ve ürünler üretmeye devam etmeleri yönünde mesajlarda vermeliyiz. Yaratıcı düşünen birçok insanla dalga geçildiği, küçümsendiği hatta cezalandırıldığı Sokrates, Galileo, Voltaire, Walt Disney, Albert Einstein, Vincent van Gogh, Nicola Tesla gibi isimler üzerinden açıklanmalıdır.

Köfte Yağmuru adlı animasyon filmini izlemiş olabilirsiniz. Film, "Hiç herkesten farklı biri olduğunuzu düşündüğünüz oldu mu? İnsanların böyle dikkatini çekebilecek ve dünyaya özel bir şey sunabilecek biri olduğunuzu. Çünkü eğer öyleyseniz benim gibi olmanın nasıl bir şey olduğunu ve ne hissettiğimi bilirsiniz." diyerek başlar. Filmdeki ana karakter olan Flint, hazırlamış olduğu projeyi sınıfta arkadaşlarına sunmaktadır.

Flint: Bugün toplumun karşılaştığı en önemli sorun nedir? sorusunu sorarak cevabı kendisi verir: Çözülen bağcıklar.

Bu sözler üzerine sınıftaki tüm çocuklar ayaklarına bakar. Hepsinin bağcıkları çözülmüştür.

Flint: İşte bu yüzden bağcığı olmayan bir ayakkabı icat ettim: Sprey Ayakkabı, der. Spreyi ayağına sıkarsın. Ayaklarında kahverengi bir tabaka oluşur. Sınıftaki öğrencilerden biri:

"Ayağından nasıl çıkaracaksın?" diyerek gülmeye ve hakaret etmeye başlar. Sonra diğer çocuklar gülmeye ve dalga geçmeye başlarlar. Öğrencilerden biri:

"Akıllı olmak istiyor ama imkânsız." diyerek dalga geçmeye devam eder. Bu arada zil çalar. Flint ayakkabılarını ayağından çıkarmak ister, üzülür, ağlayarak ve koşarak eve gider. Evde odasında ayakkabılarını çıkarmaya çalışır ama spreysel olduğundan ayakkabılarını çıkaramaz. Anne ve babası, Flint'in kapısını çalar. Babasının "Her sardalye yüzmeyi bilmeyebilir oğlum." sözlerinden, babasının da kendisini anlamadığını düşünür. Annesi içeri girer.

Anne: Tatlım, bence ayakkabıların çok güzel olmuş.

Flint: Herkes tuhaf olduğumu düşünüyor.

Anne: Ne olmuş? Eminim herkes onların da tuhaf olduğunu düşünüyordu. Diyerek duvarda asılı olan posterleri gösterir. Duvardaki posterlerde Nikola Tesla, Alexander Graham Bell,

Alber Einstein, Newton yer almaktadır.

Anne devam eder: Ama bu onları durdurmadı. Bunu sana doğum gününde verecektim ama al bakalım, diyerek bir laboratuvar önlüğü hediye eder.

Flint şaşkın ve mutlu bir şekilde: Vay canına gerçek bir laboratuvar önlüğü. Bilim adamları bundan giyiyor anne. Hah, üzerime tam oldu.

Anne: Dünyanın senin farklılığına ihtiyacı var Flint. Büyüdüğün zaman üzerine tam olacak. Bir gün çok büyük işler başaracağını biliyorum oğlum.

Flint annesine sarılır. İşte o andan itibaren harika, çok büyük bir icat yapmaya karar verir. Bilimsel çalışmalar yapmaya devam eder.

Filmin bu bölümü çocuklarımızın ve öğrencilerimizin yaratıcı düşünme sürecinde yaşadıkları önemli sorunları gözler önüne sermektedir. Bu sorunların giderilmesi sürecinde Flint'in annesinin tutum ve davranışları bizlere örnek oluşturmaktadır. Ayrıca bu süreçte yaratıcı düşünmenin geliştirilmesi için gösterilecek çaba da önem taşımaktadır. Bu nedenle onlara iki önemli mesaj vermemiz onların farklı bir bakış açısına sahip olmasını sağlayabilir.

Birincisi Köfte Yağmuru filminde verilen “Dünyanın sizin farklılığınıza ihtiyacı var!” mesajı diğeri ise “Üzgün fikirleriniz değil özgün fikirleriniz olsun.” mesajıdır.

